

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Provincies un mes . . . . . 0'25 Ptas.
Estranjé un any . . . . . 6'00 "
Número corrent . . . . . 5 cents.
No retornám ets originals.

Direcció y Redacció: Arabí 6-pral.
Buzón: Kiosko, A. Cabrices. Cort.

Directó: ES MASCLE ROS

SETMANARI BILINGÜE INIMICH DE SES PENES Y AMICH D'ES BON HUMÓ

Anuncis a n'es «FOCH Y FUM»

(Per setmanes y amb variació)
Plana entera (prosa o vers). 100 Ptas.
id. mitja . . . . . 60 "
id. quarta part. . . . . 35 "
Versos de 10 retxes. («d ecima») "
id. 5 id. (quintilla). 1 "
Amb prosa cinch centims per paraula.

(Tirada: 3500 exemplars)

Sa classe pobre commemorant s'aniversari de sa fam

1918 : : 18 de Febrè : : 1919

¿Recordáu que l'any pasat día 18 de Febrè es poble obligat sa vé a aná per necesidad a n'es Moll amb gran rahó y robá sense manies perque ses carboneries sols no tenien carbó? ¿Recordáu día 18 hont tots trobaren recapte y amb dilluns sa fe disapte deixant es Moll net y buit? ¿Recordáu lo que passá amb fecha tant señalada y amb sa mort desesperada de s'infeliz Cabotá? Idó dimars va fe un any ben contat y ben redó, de s'asunto d'es carbó, farina y damés dañy, pero enloch d'esé carbó, dimars va esé s'hortalisa, carn, ous, xuya, llengonissa y cualca botifarró que midava mes d'un pam y es poble sense un contrari, celebrá s'aniversari d'es problema de sa fam.

¿Qui ha vist may d'una coleta que sols no te es nom de col ja que es just un pesterol ferné paga una peseta? A n'ets espinachs los págas com lo que es diu pagá el *pato* y avuy lo únich barato que heyá son ses pestenagas. Ses patates a gran preu, ses tomatis carísimas y ses sebes dolentísimas a preu d'ó es pajés les treu, sa carn ja no es pot menjá, es veyá dolenta y cara y mem digaumé desde aré lo bo y barato que hey ha...., Molta de ganduleria entre ses Autoritats y tipos aprofitats farsits de *granujeria*. Aquí hey ha una solució: En veure sachs a n'es Moll molt abans d'embarcaró, sercá s'acaparadó, un núu corredó a n'es coll y d'un ábre penjarló.

Saqueos, robos y altres herbes

Tot está normalisat, venen es carros de cols y tu en vols y tu no en vols ja tenen descarregat. Es pajés cobra al moment, jira, pren sa carretera deixant que guaíy sa platera un cent cincuenta per cent. Amb axó una bugadera una col va a concertá:

- D'axo que vos tench de dá?
- Nou reals. (Diu sa platera.)
- Ell no va tant ca es pollastre, y *gratis* vuy menjá col.
- Sa que a mi robarmé vol, tastará es garrot d'uyastre.

Y comensen ses grapades a ses cols, sa carabasa y amb un instant per dins Plassa vereu dones carregades ses que sense distinció omplint vestit y camia tota correns ja partia mostrantmós s'*espoumadó* y p'esmitx d'aquell embuy mentres donaven s'encals, a un d'es municipals li tiraren devés s'uy una seba forastera que s'uy li va fe aclucá y per cert s'en va afluijá de volé sebre qui era. Fa nelletes de *velada* y empolvades monsonetes, brodadores, modistetss, totes duyen sa faldada y mostrantmós sa camia mentres que suaven réyem perque obrint ets uis les veyem un rave que les sortia y també cualca patata, pomes grosses, bones figas que entre ella y varies amigas comprant amb tása barata s'hen degueren du recapte a caseua per tot l'any, per lo tant no es jens estrañy si amb poch temps feren disapte.

Je sa Plassa netetjada d'hortalisa y de verdura, está a n'es dret sa figura la jent de fe una *porcada* y ja asalta ses casetas y aferra no mirant prim, porch, llengonisa, sahim, raisóns y ses famelletes com a fieras ja s'afuen y escambuixades just bruixes mos están mostrant ses cuixes.... de porch y xot que s'hen duen. Sa Plassa Majó fa pena tanta cosa s'hen han duita y volguent pendre sa fruita de ca la *Señora Elena*, un grupo deixa sa Plassa y arribant a n'es Recó, repara un repartidó que reparteix carabassa no sometentil a n'es pés y dúguentlasé depressa ja que alló sembla una pessa de bon formatje holandés. Es carnicés adesaren

es pelleringos penjats y no foren asaltats ja que a temps arrecontaren.

Cap a n'es forns falta jent (que axó es de molt poca solta) y aquell de devall sa Volta heu gues passat malament si panets y pans no tira a n'aquells amotinats que aneven desafortats prenguent la cosa per fira, ¡A n'es Mo! hey ha patates! Y ja amb só sach a n'es coll li envelan cap a n'es Moll aquellas *turbas* ingrates que es volen apoderá fornosament, per *roñóns* de tres o quatre vagons de patates per sembrá, emperó es tinent Garcia tant viu amb só contrabando, los convencé amb veu du mando que alló no los convenia supuesto que era llevó tota sa patata aquella, per fe patata novella y es queda a sa població. Sa jent ja parteix p'es Born homos, dones, nins y nines, pasen per ses Caputxines y repiquen a n'es forn, l'amo óbri—¿Que voleu?—Pa, ensaimades y panets. Los na treu tres covonets y allá un gran *tumulto* es fá,

Arriben a "Can Canet" hont forsat volen entrá, los tiren panets y pa y parteixen. ¡No heyá dret!

¡A *Can Verga* a fe renóu! Però sa Cavalleria que allá un bon retén tenia los doná un señalat brou.

P'es carré d'es *Campo Santo* entren dins un magatzém y cuant es dueño s'hen ten, a caseua s'armá *llantio*.

¡A n'es tren hey ha molts d'ous! Ja parteixen envelats tots aquells amotinats encesos y braus just bous pero aquest pich s'enganaren y hagueren de fe sa fuita pues no pogueren fe truíta. ¡Ni es d'ets empleats trobaren!

¡A "Can Pomá" ¡A "Can Pomá" hey ha forsa de monjetes, figas secas dins caixetas y bessó per embarcá!

Y amb axó prenen es trot y a "Can Pomá" falta jent y allá si que de valent bastant varen carregá. Qui s'hen duya tres quixóns igual que entrá dins caseua com si alló fos cosa seua y estiregantés es brahons, qui de pulpa quatre pots s'hen duia lo mes *campante*, tranquils seguint *adelante* ets homos, dones y atlots, amb sos baixos d'es calsons benfermats amb una veta, carregava de monjeta un fané de pretensions y enfoñantlés per sa *gabú* tant fort l'homo carregá, que no pogué caminá y es mossegava de rábi vent que havia de buidá de llegím aquella carga amb época tant amarga que a un uy de sa cara va. ¡Allá cuantes de grapades! Figas, monjetes, bessó y era alló sa destrucció, per dins sa pols escampades na feren un roy seguit tots es que a temps arribaren, pujant mes lo que tudaren que lo que es tragué profit.

Vengué sa Cavalleria, es públich fe despejá y a tothom va fe deixá lo que encara en mans tenia y veyeu dones plorant que cuant es concert deixaven, semblava los arrancaven lo seu propi de devant.

Sa massa perturbadora vent que no pot carregá, s'hen va disposta a asaltá s'*Almacen* d'en Alzamora, mes sa tropa heu impedeix ja que no hey deixa arrambá es grupo gros que allá va y s'intent no consegueix. Sa Plassa d'Eusebio Estada farsida de jernació, cargas y tochs d'atenció per repetida vegada, ja acudeix s'Infanteria amb ses ametralladores, pobres señós y señores sa *turba* fort ferm corria, quatre atlots que criden ¡*fuera!* (coses propis de s'infancia revestida de ignorancia,) altres que van cridant ¡*muerá!* y esmitx de tal algarada sa forsa fe un moviment y vérem amb un moment sa *plassa* ben adesada.

A n'ets almacens petits inventat p'es *chiquilleo*, també los tocá es *saqueo* y entre protestas y crits s'hen van per sa Ferreria, pasen ses portes per uy y aquest vuy y aquest no vuy, sach de blat, bessó y llantia dins es capell, dins sa gorra, tots feyen es *barrisquet*; ve de guardies bon esplet y ja los torna fe

corre. P'es carré d'es Sindicat van a "C'as Bacallané" però es bacallá los resulta molt salat; per amunt y a "C'an Segura" fent mes esforços que un verro, tomen sa porta de ferro y tot seguit donen fure a uns cuants sach de sucre dols que per cert tot el tudaren ja que vilment l'escamparen per terra y per dins sa pols. Molts altres punts asaltaren que m'excús de reseñá però si vuy señalá inclús amb que s'aferraren.

Anaren es revoltosos a "Can Masclé", (prop de Plassa allá a s'Entrada que passa) y ja de fe mal ansiosos, sa porta per uy passaren y cuant varen penetrá a dedins per carregá *¡sabéu* amb que s'aferraren? Jo may m'ho haguera pensat y perque es meus uys heu veren heu crech. Idó s'hen dugueren papé SANIX d'escusat y are que hey cau bé, calcúl que cnant un poble s'abóca, lo mateix pren sa boca, per sa panxa com p'es cul.

Causes y efectes

Tothóm está comentant es *sucesos* d'es *saqueo*, uns heu prenen per *recreo* y altres heu van lamentant Na sa varen atrevi ets *héroes* de sa miseri a asaltá cap *Potequeri*. ¿Perque havien d'anari? Heu ferán si amb lo robat algun mal cólich enganxa y veu que s'infla sa panxa y no te per fe es bugat dobbés per comprá una purga y aquí es baixos de criteri, asaltant es *potequeris* los farán ballá sa murga.

Vent un homo carregat amb un sach, prest l'hey obrien supuesto que el *compañien* per pó no morís trencat.

Molts tenguent sa casa plena bon mort s'heuran carregat ja que els heurá obligat a fe forrosa quinsena, resultant de tal *peléa* que molts d'es que s'hen durán, bastant de temps petirán de continua *diarrea*.

Sa meua opinió

A n'es robá el censurám matá també está prohibít emperó es mes preferit robá que mori de fam. Estant sa vida tant cara a Mallorca com está, a Plassa no pot aná cap jornalé fíy de mare. Tot está enmaguetsemat y s'Autoridad no ignora de que embarcarán per fora tot lo que está acaparat. De porch no hen porém menjá per mes que sia Mallorca com diuen terra molt *porca*. ¿Perque heu deixen embarcá, si noltros neesitam mes de lo que s'Isla dona? ¿Hey ha dret de que un *poltrona* pugui matarmós de fam? Amb s'immensa monjetada que vatj veure a "Can Pomá," s'obré hen podria menjá tot l'any casi regalada pero es diu publicament que prest les embarcarán y aquí tant sols quedarán ses *monjetes de Convent*.

No hey ha dret; que passera qui per guaíy un trist jornal fentli destrossa iotal altres umplin sa panera. Está lleitx que a un comerciant petit que deu tot cuant té treguentló esmitx d'es carré tothom li estiga robant. Es violent que a una botiga qui no guaíy per menjá hagen d'anarlé a asaltá *golfos* que robant fan lliga. Axó no te tapadora ja que si sa considera que aquí es caciquísma impera amb forma protestadora, anant a cercá sa clau d'aquest bochorrés bujili; viurá es pare de famili menjant y visquent amb pau, axi es que per consegüi pronta y recta solució, lo mes just y de rahó es que es poble ha de parti a aturá s'exportació y en veure embarch a n'es Moll que a s'estranyé han de durló, cercá s'acaparadó, corda gruixada a n'es coll y d'un ábre penjarló.

ES MASCLE ROS.

Electricidad

Instalacions ben posades amb materials forts y bons de marcas acreditades, barato y garantides vos posará en Tomez Pons.

A n'es ball de máscaras

—¡Viva Deu! Cuant dus famellas y les entras desfrasades ma fas pegá unes uyades que hasta hem fujen ses pipellas. —Es causant es n'Estarellas pues l'homo anguañy s'ha empeñat a fabricá un bon calsat per totes ses mascaretes feint pagá pocas pesetes. —Pues digués que heu ha lograt.

De Manacor

(Silueta)

De constitució débil, inquieto como una ardilla, droguero, ferratero, tahonero, fondista perfumista, fabricante y traficante en frutos del pais y prestamista... es el tercer usurero.

Todos le conocen, nadie le trata con cariño y muchos han sido víctimas de su egoismo. Negocia letras y cobra intereses al cincuenta, al setenta y hasta al ciento por ciento.

No tiene obra buena ni palabra mala: trampista, todo su afán es amontonar, especulando, explotando y estafando al prójimo, y con un cinismo que aterra sonríe socarronamente si algún desplumado le insulta.

No conoce la caridad, su avaricia es tanta que no escupe para no gastar energías y cuando celebra su fiesta onomástica, (creo que en Enero) echa la casa por la ventana.... toma café.

Salido de la nada en pocos años se ha creado una envidiable fortuna y como enorme pulpo ahoga con sus tentáculos a menores de edad, a hijos de familia pudientes y a los desesperados de la suerte, y cuando no tiene incautos que explotar, engaña a sus propios allegados, haciendo suyo lo que es del común.

No le entristecen las penas, ni el llanto de los explotados le desconsuela. Muy raras veces usa sombrero para tener mas despejado el magin, en donde se elaboran las mayores trapisondas.

Carece de sentimientos humanitarios, su conciencia es nula y solo un brutal egoismo impera en su razón.

Esta carcama, es pues, el tercer usurero.

M. B.

Bartomeu Gay

Per trebayá amb condicions uns bons materials ha duit y amb ells pinta carretons per jent que du pretensions. Plassa Sant Antoni 8.

Cuatre Campanes amunt

Fan un menjá superio per tot gust y tots es caires, que ja no es pot fe milló y qui vulga provaró vaje a sa Fondá Bons Ayres.

D'Inca

Sesió municipal 13 Febré de 1919. Reunids se troban es nostros administradós, presideix es novel Alcalde D. Miquel Amengual, es públich atestat, desitjant veura es desarrólo propi de tal camvi de presidencia.

Lletjada aprovada y firmada s'acta anterior, el S.º Truyol s'ocupa de sertas construccions d'aseras qui deixen molt que desitja han sufrir reformes y s'han vists obligats en varias ocasions a fe y desfé; lo cual, desdij del bon sentit comú, suplicant a s'Alcalde que en lo sucesu sa prenguin medidas radicals y es nostro Alcalde promet feró.

Luego en molt bon acert, y a gust de los espectadós, continúa diguent es nostro Alcalde; es verdadera-ment lamentable que los seños Concejals deixin d'asisti a ses sesiones y cuidin de fer sa critica de ses mateixas a ses reuniones de una que altre estufa: desde avuy mateix disponbré unas circulas amb súplica de la seva asistencia y ca- de no dar resultat, apelaré a n'es cumpliment de ses facultats que ma confareix sa lley.

D'es públich soberano surtan veus de muy bien, bravo, qui no vol asistit que dimitesca, fora criticóns de tertulia.

Sagueix diguent, que desde s'Alcaldía velará pes cumpliment de tots, esent el seu lema laborá PRO INCA y a tal fi. dispost estich desde aquest sillón, a sosteni

cuantes discusiones y cárrechs que tractin de fermé los seños concejals. (Altre vegada sa senten veus de bravo, muy bien.) abordaré reformas y milloras ses qui guardarán relació en so plano presentat per mi y aprovat per aquest Consistori.

Tan agradable y simpática perorasió, alarma y con móu a los concurrents essent d'espera que las promesas sa convertescan en realidad.

Inca en masa, te sa vista fica amb ses vostres promesas; no consentigueu puguém dir una vegada mes que es nostros administradós en mouen moltes y en resolen pocas; segurisim estich que es vóstro pas per s' Alcaldía, en sos moments actuals ha despertad sa curiosidad de irris y tropanos los qui impasients esperám ocasió per aplaudir es vóstro mando.

Arriba pues y que no decaigan ses vostres energias.

Salud y forsa, som es de sempre.

BARBÓ

Entre sabbatés

—¡Homo! ¿Y porque es pel t'arrancas? —Sa tinta ha de matarme. Tin y están ses plantas blancas —Ale idó, aixeca ses áncas y d'en Pau Bosch comprale.

Cerveceria Gambrinus

Prontitud y netedad amb s'adelanto d'el dia y amb un surtit molt variat. Te un servici ben montat aquesta Cerveceria.

ESTELLICONS

Gloses de Buje (Retrasadas)

(Contestant a n'En Xerrim.)

Ningú porta mes brutó que es un qui fa de fosé, porque enterrant es morts te motius per aplegaró.

Dij d'es fosé de Llubi que vas vestit de mortaya, misatje y jeus a sa payá demunt tu si vols segui Biel Fonoy de Llubi jove valent y estufat que axi com vas pentinat pereixes fuy d'en Bibí qui heu hagués hagut de di que es Foch y Fum per aquí tant alt t'haguera arribat. Fonoy ta vatj a deixá si sa meua ploma heu logra. Are et parlaré d'es sogre que es conseis ta va doná.

En Toni Pou y Crespi misé d'es poble de Buje, de tu vatj a fe sa bulla segons sentires a di. Ja et treuria mes pensá dos o tres pichs cada día amb sos reims d'aquella viña davés ca na Garrovina que a tu ta deu recordá. Ti posaren vomitori sols per porerli atrapá y amb axó casi et costá per mort havé de passá amb rumbo a la Santa Glori. A una persona dolenta ningú la pot alabá y aquest reim que va menjá va costá havé d'está tres anys molt malalt d'es ventre. Qui te fruita primärenca que prest la vaje a guardá que sises misé Pou hey ya es segú que ni empondrá com es reims que despenja de sa señora estallenca. Hasta inclús a una bota el vatj trobá traguent vi y ets homos com en Crespi en Juan d'en Rafali los juga a la cota cota. El deya que era un pecat fe cas d'aquest setmanari y aré per escapulari hasta y tot el s'ha penjat.

Juan Rafalino

Y qui no heu creu s'engana

Sa jent de gust refinat que amb so Cine colabara, no falta may ni ha faltat ja que es milló de Ciutat es es de La Protectora,

Dilluns a "Can Blanquet"

Es la una y mitje d'es capvespre cuant entrám sis taurófilos, entre ells ún d'ets Empresaris de sa Plassa d'es Toros, el Marinero y altres que en que no sien marineros, saben nadá y guardá sa róa.

Rebuts per la señora Maria, acto seguido mos serveixen una paella seguida de lloam amb faves tenres y un calamá a la milanesa que aná a las mil maravillas.

Es cuiné, (que pareix un Rectó de poble,) rebé uyeres posades, s'aplausó d'es comensals que s'engoliren tan suculenta comida per éll confeccionada.

Está vist y aprovat que «Can Blanquet» es es mar-teix de sempre y prova d'axó es que; si molta parroquia tenia abans, mes hen te are, ja que per seure hague-

rem d'esperá turno, pues que qui es vulga treure sa panxeta de mal any, per pochi dobbés allá s'infla com un globo y no li queda mes remey que aná a fe una volta y amollá quatre ventosidades si no vol rebentá.

Es bridiés va esé dedicat a n'Es Mascle Ros, per sa corridá d'es día d'el Ram, ahont sortirá a matá un becerro si el tiempo no lo impide y su ánimo no se achica, que no se achicaría si en Verga sa prengués sa molestia de presidi sa corridá cosa que es probable com a veinats.

La Onza de Oro

¡Fan liquidació total sa que durará poch rato y heu venen tot molt barato ja que es cierre d'es local es forsat! Si un devental cubre-corsé o brusetá, falda, mocadó, capeta o camia heu de masté, corréu que alla tot s'obte per sa mezquina peseta.

Banch de s'Oil

Frete Can Pep Coll

Ópera a n'es "Teatro Principal"

Ja han anunciat sa llista de sa Compañía, que no pot esé mes completa, lo que desvirtuen alló que deya la voz-pópuli de que ets empresaris contrataben es Teatro Prineipal per tenirló tancat y explota es Lirich.

Del dicho al hecho hay que tomar el tranvia ja que anguañy amb sos empresaris, hem vist y veurém lo que no haviem vist may (y conste que no mos referim a n'es Tenorio Mallorquí d'es Teatro Balear.)

Una visita a Santañy

(Conaersa entre un Santañiné y un Palmesano.)

—No et deya jo que a Santañy teniem cosa bona? ¿Estás convensut?

—Convensudisim y amb cuestió de famellas teniu la florinata.

—¿Y de qui t'has xiflat eubercóch? —D'una d'aquellas tres, sa que va esmitx, sa mes guapa....

—No es per tu; lo que li falta amb riquesa de dobbés, li sóbra amb sabiduria.... la sap llarga, y si no, pregunta per na Maria Formateje o na Maria de sa Botonada.

—¿Y porque li diuen de sa Botonada? —Es un cuento llarg que ja el ta contaré.

—Idó diguem ahont viu, que vuy ferli una serenata y cantarli «La canción del no me olvides»

—¿Y com diu aquesta cansó? —Marieta ets una monada que amb tu sempre pensaré y es dobbés disfrutaré si empenhas sa Botonada.

—Jo tombé ni vuy cantá una; —Marieta a tu res t'espanta tens sa cara de rovey qui aquesta cansó ta canta es n'Andreuñ Caldentey.

Disaptes, diumenjes y festes

Tot es qui vulga ballá amb jénero bo y molt fi ja sa pot espavilá y creis que no el trobará si no va a Can Bernadí.

Misica de lill

ARRAVAL

Visto y oido

—¿Y ahont parjigueres tu amb aquella mascareta vestida de pajeseta?

—A un puesto net y segú que es diu Fondá del Perú propiedad d'en Juan Sansó.

—fent un sopá superio.

—Si que et degué costá el pato.

—Enllóch heu fan tant barato ni ta serveixen milló.

Palou y Coll

Banch de s'Oil

Cubanades de Cauviá

Es nostro Corresponsal Cubano y es cacahuero Cubano, están cuba a cuba porque es botarate cacahuero sa figura esé gran intelijent y sa seua intelijencia queda reduida a un cul de mesureta.

Es nostro Corresponsal (que no sa máma es dit com poréu compendre ja que noltros no admetém segons qui,) ni te una de preparada que será de piñol vermey.

Y es día que es cacahuero ii úmpli sa mesureta, es nostro foquifumero promet ferli sa p....

NOTA: Suplicám a corresponsals y colaboradós que no los hem publicats es seus articles, q e mos dispensin fins la setmana qui ve, pues sa culpa la te es SAQUEO DE DIMARS.